

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DELEGATURA W KATOWICACH

LKA.411.1.2.2025

Longin Siemlat
Prezes Zarządu
Bytomskie Przedsiębiorstwo
Komunalne Sp. z o.o.
pl. Kościuszki 11
41-902 Bytom

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

**K/24/002 – Działania na rzecz likwidacji zapożarowania hałdy przy ul. Magdaleny
w Bytomiu**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.; Plac Kościuszki 11, 41-902 Bytom ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Longin Siemlat, Prezes Zarządu, od 1 kwietnia 2022 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: 1. Arkadiusz Kocot, Prezes Zarządu, od 1 stycznia 2019 r. do 18 stycznia 2022 r. 2. Tomasz Barski, Prezes Zarządu, od 18 stycznia 2022 r. do 10 marca 2022 r. 3. Marcin Gwoździewicz, Prezes Zarządu, od 10 marca 2022 r. do 1 kwietnia 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania na rzecz likwidacji zapożarowania hałdy przy ul. Magdaleny w Bytomiu.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019–2025 (do zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. <i>o Najwyższej Izbie Kontroli</i> ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach.
Kontrolerzy	1. Aleksander Górniak, Doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LKA/14/2025 z 15 stycznia 2025 r. 2. Beata Olejnik, Główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/15/2025 z 15 stycznia 2025 r.

(akta kontroli str. 1-4, 7-8)

¹ Dalej: Spółka lub BPK.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka podjęła działania wskazane w decyzjach Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego Bytomiu⁴, mające na celu likwidację zagrożenia stwarzanego przez zapożarowaną hałdę przy ul. Magdaleny w Bytomiu dla znajdującej się na jej terenie sieci kanalizacyjnej.

Decyzje administracyjne, nakazujące usunięcie zagrożenia katastrofą budowlaną o poważnych konsekwencjach technicznych i środowiskowych, zostały wydane przez PINB w październiku 2010 r., grudniu 2022 r. oraz kwietniu 2023 r.

Decyzja wydana przez PINB w październiku 2010 r. nakładała na Spółkę dwa obowiązki: wykonanie doraźnego zabezpieczenia uszkodzonego rurociągu tłoczego oraz przygotowanie dokumentacji projektowej dla nowej, docelowej trasy rurociągu.

Tymczasowe zabezpieczenie rurociągu zostało wykonane zgodnie z decyzją i w odpowiednim terminie. Natomiast w przypadku drugiego obowiązku – opracowania dokumentacji projektowej – działania Spółki były nieterminowe.

Zarząd Spółki podjął próbę opracowania projektu nowej trasy rurociągu, jednak brak wymaganych uzgodnień ze strony właściciela gruntu uniemożliwił kontynuację procedur formalno-prawnych, w tym uzyskanie pozwolenia na budowę. Alternatywne rozwiązanie projektowe zlecono dopiero po upływie terminu wskazanego w decyzji PINB, a pozwolenie na budowę uzyskano dopiero w 2018 r., czyli siedem lat po wyznaczonym terminie.

Zgodnie z art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami⁵, budowa i utrzymanie rurociągów służących do odprowadzania ścieków stanowi cel publiczny. W związku z tym, możliwe było skorzystanie z procedury wywłaszczeniowej, umożliwiającej władcze nabycie prawa do dysponowania gruntem niezbędnym do realizacji inwestycji.

Ustalenia kontroli wskazują jednak, że ówczesny Zarząd Spółki realizując decyzję PINB z 2010 r. nie występował do Prezydenta Miasta Bytomia z wnioskiem o wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego ani nie podjął prób rokowań w trybie przewidzianym przepisami ustawy. Zaniechanie to miało istotny wpływ na brak realizacji inwestycji w wyznaczonym terminie oraz na utrzymujące się zagrożenie środowiskowe w tym rejonie miasta.

Działania podjęte przez Spółkę w celu realizacji zaleceń zawartych w decyzjach PINB z końca 2022 r. i początku 2023 r. należy ocenić jako prawidłowe, terminowe i skuteczne, zarówno pod względem formalnym, jak i technicznym.

Decyzja z 30 grudnia 2022 r., wydana z rygorem natychmiastowej wykonalności, zobowiązywała Spółkę do wykonania doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłoczego na terenie hałdy, w związku z zagrożeniem wynikającym z postępującego zapożarowania i osuwania się terenu.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: PINB.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1145, ze zm. Dalej: ustawa o gospodarce nieruchomościami.

Zarząd Spółki niezwłocznie przystąpił do procedur przygotowawczych: uzyskał zgodę Rady Nadzorczej, opracował plan zamówienia publicznego i w styczniu 2023 r. podpisał umowę z wykonawcą. Roboty zostały rozpoczęte terminowo i objęły wykonanie ekranów pionowych oraz powierzchniowej okrywy termoizolacyjnej zgodnie z wymogami decyzji. Ocena skuteczności zabezpieczeń została potwierdzona przez niezależne badania wykonane przez Główny Instytut Górnictwa Państwowy Instytut Badawczy⁶, które wykazały, że zastosowane rozwiązania efektywnie ograniczyły wpływ procesów pożarowych oraz czynników atmosferycznych na rurociąg.

W związku z utrzymującym się zagrożeniem w niezabezpieczonej części hałdy, PINB w dniu 11 kwietnia 2023 r. wydał kolejną decyzję nakazującą rozszerzenie zakresu prac. Spółka BPK, działając zgodnie z wewnętrznymi procedurami, ponownie zawarła umowę z tym samym wykonawcą i rozpoczęła realizację II etapu zabezpieczeń.

Zakres prac został zwiększony – łącznie, w obu etapach wykonano 496 mb ekranów pionowych i 10 974 m² ekranów poziomych. Badania GIG PIB wykonane w lipcu 2023 r. również potwierdziły skuteczność przeprowadzonych działań w zakresie ochrony infrastruktury przed migracją ognisk pożarowych i wpływem warunków środowiskowych.

Łączne koszty jakie poniosła Spółka na realizację decyzji PINB wyniosły 1 589,9 tys. zł brutto.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania na rzecz likwidacji zapożarowania hałdy przy ul. Magdaleny w Bytomiu

1. Informacje ogólne

Opis stanu faktycznego

W 2018 r. Delegatura NIK w Katowicach przeprowadziła kontrolę P/18/067 pn. *Zabezpieczenie i zagospodarowanie zwałowisk pogórnich*. Zakres podmiotowy kontroli obejmował m.in. Urząd Miasta w Bytomiu. Kontrola wykazała m.in., że na terenie gminy znajduje się aktywna termicznie hałda przy ul. Magdaleny, przez którą przebiega rurociąg tłoczny ścieków do oczyszczalni ścieków „Centralna” w Radzionkowie. Inwestorem i właścicielem rurociągu i części działek na hałdzie było Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.⁸

BPK zostało powołane do życia aktem założycielskim z dnia 28 sierpnia 1992 r. na podstawie Uchwały Nr XXXI/245/921 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 9 marca 1992 r. oraz Uchwały Rady Pracowniczej z dnia 19 listopada 1991 r., przekształcającymi Miejskie Przedsiębiorstwo Techniki Sanitarnej w Bytomiu w jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Założycielem Spółki jest Gmina Miasta Bytom. Przedmiotem działalności Spółki jest m.in.

⁶ Dalej: GIG PBI.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dalej: BPK.

odprowadzanie i oczyszczanie ścieków oraz roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych.

Według definicji zawartej w art. 2 pkt 14 stawy z dnia 7 czerwca 2001 r. *o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*⁹, do urządzeń kanalizacyjnych zaliczane są: sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Natomiast zgodnie z art. 6 pkt 3 ustawy *o gospodarce nieruchomościami* celem publicznym jest w szczególności budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków. Dodatkowo, zgodnie z §3 ust. 1 pkt 81 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko*¹⁰ do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się sieci kanalizacyjne o całkowitej długości przedsięwzięcia nie mniejszej niż 1 km, z wyłączeniem: a) przebudowy tych sieci metodą bezwykopową, b) sieci kanalizacji deszczowej zlokalizowanych w pasie drogowym i obszarze kolejowym, c) przyłączy do budynków.

Uznanie inwestycji za cel publiczny w świetle ustawy *o gospodarce nieruchomościami* wiąże się z określonymi uprawnieniami i obowiązkami organów administracji publicznej oraz skutkami prawnymi dla właścicieli nieruchomości, których inwestycja dotyczy.

Zakres przedmiotowy niniejszej kontroli dotyczy terenów położonych w granicach miast Bytom i Radzionków, stanowiących nieużytki przemysłowe, które od lat 80 XX w. były poddawane procesom rekultywacji i zagospodarowania. Działania te prowadzono na gruntach, na których składowano odpady pochodzące z działalności Kopalni Węgla Kamiennego „Powstańców Śląskich” Sp. z o.o. w likwidacji¹¹ oraz Zakładów Górniczo-Hutniczych „Orzeł Biały”¹², których funkcjonowanie jako przedsiębiorstw państwowych zakończyło się pod koniec ubiegłego wieku.

Część hałdy przy ul. Magdaleny w Bytomiu, na której stwierdzono ogniska pożarowe, znajduje się w granicach ulic: Magdaleny, Strzelców Bytomskich, Autostrady A1 i Wawrzyńca Hajdy. Od północy teren Zwału 4a wyznacza rzeka Szarlejka, która w rejonie tego zwału administracyjnie przepływa w całości w granicach gminy Radzionków. W ramach niniejszej kontroli, prowadzonej równolegle w Urzędzie Miasta Bytom, dotyczącej działań na rzecz likwidacji zapożarowania hałdy przy ul. Magdaleny w Bytomiu ustalono, że teren ten, w przeszłości określany jako zwal 4a, zajmuje powierzchnię 11,6 ha.

⁹ Dz.U. z 2024 r. poz. 757.

¹⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1839, ze zm.

¹¹ Dalej zwana: *KWK „Powstańców Śląskich”*.

¹² Zakłady Górniczo-Hutnicze „Orzeł Biały” (*Kombinat Górniczo-Hutniczy Orzeł Biały*) – przedsiębiorstwo zajmujące się wydobywaniem i przeróbką rud cynku i ołowiu z siedzibą w Piekarach Śląskich-Brzezinach Śląskich, działające w latach 1967–1991. Producent cynku i ołowiu do 1969 roku. Na bazie zasobów majątkowych kombinatu 18 grudnia 1991 r. powstała jednoosobowa spółka Skarbu Państwa „Orzeł Biały” SA. Dalej zwane: *ZGH „Orzeł Biały”*.

BPK było właścicielem części terenów wzdłuż ul. Magdaleny, na których znajdowała się hałda. Tereny te przylegały do rurociągu tłocznego do oczyszczalni ścieków „Centralna” w Radzionkowie, w szczególności były to działki o nr: 496/444, 492/44, 497/44. Działki te nie wykazywały aktywności termicznej. Pozostała część działek, przez które przebiegał rurociąg, w tym działki wykazujące aktywność termiczną, należały m.in. do Gminy Bytom, PKP S.A. oraz osób prawnych i fizycznych.

Na etapie projektowania przebiegu rurociągu, w części obejmującej hałdę przy ul. Magdaleny, trwała rekultywacja tego terenu prowadzona przez następców prawnych KWK „Powstańców Śląskich”.

Decyzją¹³ z dnia 21 grudnia 2000 r. Prezydent Bytomia zatwierdził projekt budowlany dla PBK *Rurociągów tłocznych ścieków od oczyszczalni ścieków „Śródmieście” w Bytomiu poprzez Piekary Śląskie do oczyszczalni ścieków „Radzionków” w Radzionkowie*. Wynikiem tej inwestycji miała być rezygnacja z modernizacji oczyszczalni w centrum Bytomia oraz wykorzystanie pełnej zdolności oczyszczających budowanej oczyszczalni w Radzionkowie. W projekcie budowlanym, w pkt. 2.4.1. - Budowa geologiczna terenu - wskazano m.in., że: *„Na terenie oczyszczalni w Bytomiu oraz w starym korycie Rowu Radzionkowskiego¹⁴ zanotowano osady holoceniowej akumulacji rzecznej. (...) Na gruntach rodzimych zalegają utwory najmłodsze współczesne osady antropogeniczne. Ich miąższość wynosi 0.2 do 10 m. (...) Litologicznie stanowią one mieszaninę różnego rodzaju materiałów: gliny, piasku, okruchów gruzu oraz głównie odpady kopalniane od kamienia po pył.”*

W pkt 2.5. Projektu budowlanego - Projektowany przebieg trasy rurociągów, projektowane zagospodarowanie terenu – wskazano m.in. ,że: *„Projektuje się dwa rurociągi biegnące równolegle o rozstawie osiowym 1,2 m. Rurociągi zaczynają swój bieg od projektowanej przepompowni ścieków na terenie oczyszczalni Śródmieście w Bytomiu. (...) Dalej biegną wzdłuż torów kolejowych, przekraczają tory bocznicę do szybu Piekary i dalej wzdłuż torów aż do rzeki Szarlejki, przekraczają Łącznicę nr 2 obwodnicy Bytomia, przechodzą przez ul. Hajdy i dalej biegną w kierunku hałdy. Dalej biegną hałdą w pobliżu śladu zdemontowanych torów w kierunku oczyszczalni ścieków w Radzionkowie, przecinając zarurowany odcinek potoku Seget i wchodzi na teren oczyszczalni kończąc bieg przed kratami oczyszczalni.”*

(akta kontroli str. 41-42, 46-119)

Decyzją¹⁵ z dnia 7 maja 2007 r. Prezydent Bytomia uznał za zakończoną ostatecznie rekultywację na obiekcie zwał nr 4a w rejonie potoku Szarlejka w Bytomiu. W uzasadnieniu decyzji wskazano m.in., że Urząd Miejski w Bytomiu, przy współudziale Przedstawiciela Okręgowego Urzędu Górniczego w Gliwicach, w dniu 14 grudnia 2006 r. dokonał odbioru robót rekultywacyjnych, które zostały wykonane na podstawie dokumentacji technicznej prac rekultywacyjnych na

¹³ Decyzja nr AAB.III-7351/814/200.

¹⁴ Przypis NIK. Rów Radzionkowski był historycznym ciekim wodnym przebiegającym przez obszar dzisiejszego Bytomia. Obecnie jest on w dużej mierze zasypany lub przebudowany, jednak jego dawny przebieg można zauważyć na starych mapach. Zarówno ulica Magdaleny, jak i ulica Wawrzyńca Hajdy, pomiędzy którymi znajduje się zwał 4a, znajdują się na terenie dawnego koryta rowu Radzionkowskiego w Bytomiu.

¹⁵ Decyzja nr AGG.6064/3/07.

terenie nieczynnego zwału nr 4a odpadów pogórnich w Bytomiu. Na podstawie przeprowadzonej wizji terenowej oraz w oparciu o wspomnianą dokumentację techniczną stwierdzono, że wykonane prace umożliwiły uznanie rekultywacji za zakończoną, a teren został przeznaczony do dalszego zagospodarowania przez właścicieli nieruchomości, na których znajdował się zwal.

(akta kontroli str. 120)

Marszałek Województwa Śląskiego decyzją¹⁶ z dnia 27 maja 2010 r. udzielił firmie K.B. Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach pozwolenia na wytwarzanie odpadów w wyniku działalności polegającej na prowadzeniu prac makroniwelacyjnych na terenie hałdy położonej w Bytomiu przy ul. Nowy Dwór. (część Zwału 4a – przypis NIK). W decyzji wskazano m.in., że działalność była związana z pracami niwelacyjnymi na terenie hałdy, położonej w północnej części Bytomia, przy granicy z Radzionkowem, ponieważ przez ten obszar poprowadzono przebieg autostrady A1. W ramach tych prac konieczne było usunięcie części materiału, z którego zbudowana była hałda. Prace związane z wyrównywaniem powierzchni terenu prowadzono w celu dostosowania docelowej rzędnej terenu do poziomu terenów przyległych.

Ze składowiska wydobyto około 10 000 000,0 Mg odpadów, z czego 8 000 000,0 Mg pochodziło z części północnej, a 2 000 000,0 Mg z części południowej. Rozbiórkę fragmentu hałdy realizowano przy użyciu koparek przedsiębiornych lub podsiębiernych, które pobrany łyżką urobek ładowały bezpośrednio na środki transportu.

Spółka K.B. Sp. z o.o. prowadziła działalność na terenie, do którego posiadała tytuł prawny na podstawie umowy dzierżawy zawartej 15 grudnia 2009 r.

(akta kontroli str. 128-131)

Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Bytomiu¹⁷ pismem z dnia 4 października 2010 r. poinformował Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, że na podstawie zgłoszenia dotyczącego powstałych wyrobisk, będących wynikiem niekontrolowanej eksploatacji piasku i stanowiących zagrożenie dla trwałości rurociągów tłocznych pomiędzy ul. Hajdy a ul. Strzelców Bytomskich w Bytomiu, których właścicielem jest BPK przeprowadzono oględziny terenu. Sytuacja ta miała miejsce podczas realizacji prac związanych z rozbiórką hałdy oraz budową autostrady A1 w tym rejonie, co doprowadziło do odsłonięcia rurociągu tłoczego ścieków sanitarnych, biegnącego z Bytomia do oczyszczalni w Radzionkowie.

Podczas wizji terenowej stwierdzono, że rurociąg został odsłonięty w około dziesięciu miejscach na długości około 40 metrów. Przeprowadzone oględziny potwierdziły obecność licznych zagłębień po usuniętym materiale gruntowym (piasek i łupki), a także występowanie zwałów nadkładu dociągających rurociąg tłoczny, co miejscami prowadziło do jego uszkodzenia.

Po ustaleniu własności terenu oraz stwierdzeniu braku nadzoru nad prowadzonymi tam działaniami, a także wobec potwierdzonego zagrożenia dla infrastruktury podziemnej, PINB uznał za zasadne zasypanie odkrytego

¹⁶ Decyzja nr 2041/OS/10.

¹⁷ Dalej: PINB.

wyrobiska i wyrównanie terenu. Działania te umożliwiłyby wykonanie niezbędnych prac naprawczych, w tym ewentualną wymianę uszkodzonego odcinka rurociągu tłoczego. Jednakże, ze względu na stanowisko współwłaścicieli nieruchomości oraz gruntów, konieczna stała się analiza przedstawionych informacji i podjęcie konkretnych działań w celu eliminacji zagrożenia.

Jak dalej wskazał PINB, z uzyskanych danych wynikało, że współwłaściciele zawarli umowę dzierżawy gruntów przy ul. Nowy Dwór w Bytomiu w dniu 15 grudnia 2009 r., gdzie przechowywany był nadkład kruszywa. Właścicielem tego materiału był N.T.C. INC z Nowego Jorku, który w przeszłości prowadził tam działalność wydobywczą. Na podstawie umowy z 8 stycznia 2010 r. firma A.P. Sp. z o.o. z Raciborza rozpoczęła eksploatację tego terenu, a zgodnie z Decyzją nr 2041/OS/10 wydaną przez Marszałka Województwa Śląskiego w dniu 27 maja 2010 r., nadkład, w którym znajdował się rurociąg tłoczny, miał być eksploatowany przez spółkę K.B. Sp. z o.o.

PINB podkreślił, że rurociąg tłoczny został ułożony w warstwie niekontrolowanego nasypu (nadkładu) na głębokości od 1,2 m do 2,36 m, licząc od powierzchni terenu. Właścicielom nadkładu przysługiwało odrębne prawo własności do tej warstwy gruntu. Jednocześnie, zgodnie z przedstawioną korespondencją, właściciel rurociągów na odcinku między ul. Hajdy a ul. Strzelców Bytomskich nie posiadał żadnego tytułu prawnego do ich utrzymywania na tych nieruchomościach, które znajdowały się w użytkowaniu wieczystym lub były przedmiotem własności prywatnej.

PINB w piśmie wskazał, że biorąc pod uwagę stanowiska współwłaścicieli terenu oraz fakt, że rurociąg tłoczny ścieków z oczyszczalni „Śródmieście” w Bytomiu przez Piekary Śląskie do oczyszczalni „Radzionków” w Radzionkowie został zrealizowany na podstawie zatwierdzonego projektu H. Sp. z o.o., a także pozwolenia wydanego przez Prezydenta Miasta Bytomia (nr AAB.Uh7351/814/2000 z dnia 21 grudnia 2000 r.), przy wcześniejszej zgodzie właściciela terenu – spółki Orzeł Biały S.A., uznał za konieczne podjęcie jednoznacznego stanowiska w tej sprawie. W toku analizy ujawniono także roszczenia cywilnoprawne, co wymusiło konieczność przeprowadzenia robót zabezpieczających. Podjęto decyzję o tymczasowym wykonaniu obejścia napowierzchniowego rurociągu tłoczego przez działki gminne, do czasu wypracowania ostatecznego rozwiązania. Miało ono zostać określone w nakazie administracyjnym, który uwzględniałby cywilny charakter sprawy oraz postępującą degradację terenu.

PINB w piśmie do Urzędu Marszałkowskiego podniósł również kwestie kontrowersji związanych z wydawaniem decyzji umożliwiających wybieranie nadkładu bez wcześniejszej weryfikacji, czy w danym obszarze znajdują się strategiczne instalacje. Następca prawny po zlikwidowanym podmiocie, posiadając świadomość nabycia terenu uzbrojonego, powinien był przekazywać te informacje odpowiednim służbom przed wnioskowaniem o likwidację nadkładu w ramach rekultywacji hałdy. Wszelkie umowy dzierżawy, które nie uwzględniały istnienia infrastruktury technicznej, uznano za obarczone błędem prawnym, co mogło stanowić podstawę do ich unieważnienia. Taki sam zarzut odnosił się do decyzji administracyjnych nieuwzględniających faktycznego stanu terenu.

W związku z powyższym, PINB zwrócił się o przeprowadzenie analizy procedur uzyskiwania rzetelnych informacji od odpowiednich służb miejskich na temat możliwego uzbrojenia terenu objętego wnioskiem, co pozwoliłoby uniknąć podejmowania błędnych decyzji administracyjnych w przyszłości.

(akta kontroli str. 124-125)

Marszałek Województwa Śląskiego decyzją z dnia 29 listopada 2010 r., tj. po uzyskaniu informacji od PINB przy piśmie z dnia 4 października 2010 r. o naruszeniu konstrukcji rurociągu podczas prac niwelacyjnych prowadzonych przez spółkę K.B. Sp. z o.o., wydał decyzję udzielającą tej firmie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne na terenie hałdy położonej w Bytomiu przy ul. Nowy Dwór. (Zwał 4a).

W decyzji, w części dotyczącej miejsca i dopuszczalnych metod odzysku odpadów, wskazał, że: *„Proces odzysku odpadów określony jako R14 prowadzony będzie w miejscu ich wytworzenia tj. na terenie hałdy położonej w północnej części Bytomia przy ul. Nowy Dwór. Do procesu odzysku kierowane będą selektywnie odpady magazynowane w pryzmach na terenie hałdy. Odpady za pomocą ładowarki kierowane będą na mobilne stanowisko, wyposażone w przesiewacz wibracyjny (...). Po podziale na różne frakcje odpady będą magazynowane selektywnie w pryzmach na terenie hałdy. Poszczególne frakcje odpadów będą wykorzystywane do podbudowy dróg i autostrad oraz wy pełnienie wyrobisk i niwelacji terenów. Niewykorzystane frakcje odpadów będą przekazywane uprawnionym odbiorcom posiadającym stosowne zezwolenia na zbieranie, transport i odzysk tych odpadów.”.*

W uzasadnieniu decyzji wskazano m.in., że prace związane z odzyskiem odpadów należy prowadzić w sposób niezagrożający destabilizacji gruntu znajdującego się na trasie rurociągu tłocznego ścieków sanitarnych pomiędzy ul. Hajdy i ul. Strzelców Bytomskich.

(akta kontroli str. 135-136)

Urząd Miasta Bytom, w nawiązaniu do pisma Spółki BPK z dnia 31 marca 2011 r. oraz decyzji PINB z dnia 4 października 2010 r. skierował pismo do Urzędu Marszałkowskiego z prośbą o wszczęcie procedury wezwania do zaniechania naruszeń, w związku z prowadzeniem wydobywania odpadów ze składowiska oraz prowadzeniem odzysku na podstawie decyzji:

- z dnia 27 maja 2010 r. znak OS.GO.76360/45/10 udzielającej firmie K.B. Sp. z o.o. pozwolenia na wytwarzanie odpadów;
- z dnia 29 listopada 2010 r. znak OS.GO.76362/16/1/10 udzielającej firmie K.B. Sp. z o.o. zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku odpadów.

W piśmie wskazano, że prowadzenie działalności przez K.B. Sp. z o.o. zagraża trwałości rurociągów przesyłowych ścieków z przepompowni „Śródmieście” do oczyszczalni ścieków „Centralna” w Radzionkowie. Podkreślono również, że rurociągi te transportują około 6 tys. m³ ścieków na dobę.

(akta kontroli str. 137)

Urząd Miasta w Bytomiu oraz Śląski Urząd Marszałkowski prowadziły korespondencję w powyższym zakresie, która nie przyniosła oczekiwanego skutku, tj.:

- 11 kwietnia 2011 r. – Urząd Miejski w Bytomiu wystosował pismo (ZEO.7662-37/10) dotyczące naruszeń przez firmę K.B. Sp. z o.o. w zakresie wydobywania i odzysku odpadów na składowisku przy ul. Nowy Dwór.
- 21 kwietnia 2011 r. – Urząd Marszałkowski, powołując się na pismo z 11 kwietnia, zwrócił się do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska¹⁸ z prośbą o pilną kontrolę na składowisku.
- 15 listopada 2011 r. – PINB w Bytomiu (PiNB.111-735 Ia/174/2011) przekazał Urzędowi Miejskiemu w Bytomiu informacje o wznowieniu eksploatacji kruszywa, które mogło zagrażać trwałości rurociągów tłocznych ścieków.
- 29 listopada 2011 r. – Urząd Miejski w Bytomiu ponownie zwrócił się do Urzędu Marszałkowskiego o podjęcie działań kontrolnych, odnosząc się do wcześniejszych decyzji o wydobywaniu i odzysku odpadów oraz pism PINB (z 15 listopada 2011 r.) i BPK (z 6 września 2011 r.).
- 9 grudnia 2011 r. – BPK (BPK/8046/T0/881/2011) poinformowało Urząd Miejski w Bytomiu o zrzucaniu odpadów przemysłowych do wyrobiska.
- 21 grudnia 2011 r. – Urząd Miejski w Bytomiu ponownie wystosował pismo do Urzędu Marszałkowskiego, wskazując na problem zrzutu odpadów przemysłowych i ponownie wnioskując o podjęcie działań kontrolnych.
- 28 grudnia 2011 r. – Urząd Marszałkowski, uwzględniając wcześniejsze zgłoszenia i kompetencje WIOŚ, przekazał sprawę do tej instytucji, prosząc o przeprowadzenie kontroli oraz poinformowanie o jej wynikach.

(akta kontroli str. 121-141)

WIOŚ pismem¹⁹ z dnia 2 lutego 2012 r. odniósł się do pisma Urzędu Miejskiego w Bytomiu z 29 listopada 2011 r., przekazanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, dotyczącego zagrożenia dla dwóch nitek rurociągu tłoczego ścieków komunalnych zlokalizowanych na Zwale 4a.

Inspektor przypomniał, że problem ten został już rozpoznany w 2011 r., w wyniku czego przeprowadzono kontrolę w firmie K.B. Sp. z o.o. Ustalono wówczas, że jedna z nitek rurociągu została częściowo odsłonięta i ugięła się na skutek eksploatacji hałdy, co doprowadziło do jej wyłączenia z użytkowania i przeznaczenia jako rezerwowego szlaku przesyłu ścieków. W efekcie transport ścieków z przepompowni „Śródmieście” do oczyszczalni „Centralna” został przekierowany na tymczasowe obejście poza teren hałdy, wykonane przez BPK na podstawie decyzji PINB z 5 października 2010 r.

W decyzji tej nałożono na BPK obowiązek doraźnego zabezpieczenia rurociągu oraz opracowania projektu nowej trasy przesyłu ścieków. Spółka poinformowała, że posiada odpowiednią dokumentację, jednak nie uzyskała pozwolenia na budowę z powodu trudności w negocjacjach z właścicielem terenu, przez który miałaby przebiegać nowa nitka rurociągu. W konsekwencji BPK nie jest w stanie określić terminu rozpoczęcia prac ani usunięcia starego rurociągu, który wciąż znajduje się w warstwie nadkładu przeznaczonego do wydobywania.

Inspektorat zwrócił uwagę, że choć aktualnie wyłączony odcinek rurociągu nie stanowi bezpośredniego zagrożenia ekologicznego, to brak docelowego rozwiązania kwestii transportu ścieków może doprowadzić do zanieczyszczenia

¹⁸ Dalej: WIOŚ.

¹⁹ Pismo znak: IN.III.7021.26.2012.GB,

środowiska, zwłaszcza wzdłuż rzek Szarlejki i Bytomki, obejmujących m.in. Radzionków, Piekary Śląskie, Rudę Śląską i Zabrze. W związku z tym Inspektor poinformował Prezydenta Bytomia o bieżącej sytuacji i wezwał do podjęcia działań mających na celu przyspieszenie realizacji budowy nowego rurociągu przez BPK, zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z decyzji PINB. Inspektor podkreślił, że inwestycja ta jest kluczowa dla zapewnienia stabilnego i bezpiecznego systemu odbioru ścieków na terenie Bytomia.

(akta kontroli str. Pismo 142-143)

Z dużym prawdopodobieństwem do uszkodzenia rurociągu tłocznego, przebiegającego zgodnie z projektem, a także do wystąpienia pożarów na terenie zwału 4a, przyczyniło się prowadzenie niekontrolowanego odzysku odpadów oraz nielegalne deponowanie odpadów komunalnych w wyrobiskach.

2. Realizacja decyzji PINB z 5 października 2010 r. nakazującej wykonanie doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłocznego.

PINB, decyzją²⁰ z dnia 5 października 2010 r. nakazał BPK:

1. Wykonanie doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłocznego pomiędzy ul. Hajdy a ul. Strzelców Bytomskich w Bytomiu, uszkodzonego na skutek niekontrolowanej eksploatacji hałdy, osuwającej się, stwarzając zagrożenie zarwania, poprzez wykonanie prowizorycznego obejścia napowierzchniowego po terenie działek gminnych i kolejowych, celem likwidacji stwierdzonego stanu zagrożenia bezpieczeństwa ekologicznego – z nadanym na mocy art.108 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego*²¹ rygorem natychmiastowej wykonalności - do czasu podjęcia decyzji o docelowym rozwiązaniu problemu.
2. Przygotowanie dokumentacji projektowej dla przebiegu nowej trasy rurociągu tłocznego jako docelowego rozwiązania problemu, umożliwiając dalsze działania i gwarantując bezpieczeństwo A ekologiczno-użytkowe w tym rejonie miasta Bytomia - w nieprzekraczalnym terminie do 30 kwietnia 2011 r.

(akta kontroli str. 144-145)

Na temat sposobu realizacji decyzji PINB obecny Zarząd Spółki wyjaśnił m.in. ,że tymczasowe zabezpieczenie rurociągu tłocznego na odcinku między ulicami Hajdy a Strzelców Bytomskich w Bytomiu zostało zlecone firmie Z.U.H.A wykonane za kwotę 346 851,74 zł netto. Natomiast w części dotyczącej drugiego polecenia zawartego w decyzji PINB, tj. przygotowania dokumentacji projektowej dla przebiegu nowej trasy rurociągu tłocznego jako docelowego rozwiązania problemu Zarząd Spółki wyjaśnił, że projekt nowej trasy rurociągu został opracowany, a opracowała go firma H, która zaprojektowała w 2000 r. obecną trasę rurociągu. Jednak z uwagi na brak zgody właściciela terenu – firmy GC.I. S.A. – nie udało się uzyskać wymaganych uzgodnień, co uniemożliwiło uzyskanie pozwolenia na budowę. W związku z powyższym, Spółka zleciła opracowanie alternatywnego projektu omijającego sporne działki, co pozwoliło na uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę²² dopiero w 2018 r. Niemniej

²⁰ Decyzja nr PINB.III-7351a/123/2010.

²¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 572

²² Decyzja Prezydenta Miasta Bytom nr 122/2018 z dnia 13 marca 2018 r.

jednak, ze względu na intensyfikujący się proces zapożarowania hałdy, który objął teren planowanej inwestycji, obecnie realizacja prac zgodnie z uzyskanym pozwoleniem nie jest technicznie możliwa. Zarząd dodatkowo wskazał, że Spółka nieustannie monitoruje sytuację w celu rozpoczęcia robót, gdy tylko warunki na to pozwolą.

(akta kontroli str. 579-581)

W związku z realizacją drugiego polecenia zawartego w decyzji PINB z dnia 5 października 2010 r., WIOŚ w dniu 21 grudnia 2012 r. zwrócił się do PINB z zapytaniem o przyczyny niepodjęcia działań egzekucyjnych. W odpowiedzi, pismem z dnia 17 stycznia 2012 r., PINB poinformował, że nie przystąpił do egzekucji obowiązku przygotowania dokumentacji projektowej dla przebiegu nowej, docelowej trasy rurociągu tłoczego z uwagi na istniejący wątek cywilnoprawny — brak możliwości uzyskania prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane. Zdaniem PINB, zastosowanie środków egzekucyjnych w tej sytuacji wykraczałoby poza kompetencje organu nadzoru budowlanego.

(akta kontroli str. 582)

Jak już wskazano na wstępie niniejszego wystąpienia pokontrolnego, zgodnie z art. 6 pkt 3 ustawy *o gospodarce nieruchomościami* celem publicznym jest w szczególności budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków. Zakwalifikowanie inwestycji do celów publicznych uprawnia do zastosowania instrumentów władczego nabycia praw do nieruchomości przez Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego (tj. wyłączenia przez pozbawienie albo ograniczenie prawa własności lub prawa użytkowania wieczystego).

Obecny Zarząd BPK wyjaśnił, że: „(...) według wiedzy oraz posiadanych przez obecny Zarząd dokumentów, ówczesny Zarząd Spółki nie zwracał się do Prezydenta Miasta Bytomia z wnioskiem o wszczęcie postępowania wyłączeniowego. Obecny Zarząd nie posiada wiedzy na temat rokowań w sprawie nabycia praw określonych ustawą o gospodarce nieruchomościami.”

(akta kontroli str. 595-597)

3. Monitoring stanu technicznego rurociągu tłoczego ścieków komunalnych.

Na zlecenie BPK w sierpniu 2021 r. została sporządzona opinia techniczna, dotycząca istniejącego rurociągu tłoczego ścieków komunalnych transportującego ścieki z terenu miasta Bytomia do Oczyszczalni „Centralna” w Radzionkowie. W opinii wskazano m.in., że: „W niektórych rejonach składowiska widoczne są oznaki pożaru podziemnego (miejscowe zadymienie, charakterystyczna woń palonego węgla, zwęglone u nasady drzewa). Zauważone w czasie wizji ogniska pożaru podziemnego znajdowały się w rejonach nie stykających się bezpośrednio z rurociągiem tłoczonym. Jednak z uwagi na bezpośrednie posadowienie rurociągu w materiale skalnym tworzonym przez nieprzepalane łupki przywęglowe z dużą zawartością węgla, mogące potencjalnie ulec podziemnemu samozapłonowi nie można wykluczyć wystąpienia w przyszłości pożaru w bezpośrednim sąsiedztwie rury tłocznej. Wysoka temperatura związana z pożarem podziemnym doprowadzi do bezpośredniego zniszczenia rury poprzez pozbawienie cech wytrzymałościowych materiału z którego wykonana została rura a nawet jej stopienie i w konsekwencji

rozszczelnienie. (...) W wyniku nielegalnego i niekontrolowanego pozyskiwania piasku oraz w wyniku erozji i wypłukiwania przez wody opadowe stromych zboczy nastąpiło miejscowe odsłonięcie rurociągu w dwóch odcinkach. Wszystkie odsłonięcia mają miejsce na bardzo stromych, miejscami prawie pionowych zboczach głębokich zagłębień. W miejscach odsłonięcia nastąpiło częściowe wypłukanie gruntu spod rurociągu. Odsłonięcie wraz z wypłukaniem podsypki pod rurą prowadzi lub może prowadzić do niekontrolowanego, miejscowego zsuwania się rurociągu po stoku zbocza. Zjawisko takie będzie powodowało pojawienie się w obrębie rurociągu dodatkowych sił zginających i rozciągających rurę co będzie prowadziło do powstania naprężeń w ściankach rury o wartościach przewyższających wytrzymałość materiału z jakiego jest wykonana rura. Konsekwencją tego może być powstanie trwałych odkształceń, zerwania rury i jej rozszczelnienia.”. We wnioskach i zaleceniach autor opinii wskazał, że: „Opisywany rurociąg tłoczny ścieków DN600 znajduje się w stanie awarii budowlanej. Przedłużanie okresu jego użytkowania, bez podjęcia działań zabezpieczających grozi doprowadzeniem do katastrofy budowlanej o dużym wymiarze technicznym oraz środowiskowym. Niniejszym wskazuje się na konieczność jak najszybszego zaprzestania eksploatacji opisywanego rurociągu tłoczego ścieków DN600. Do czasu zaprzestania eksploatacji rurociągu zaleca się opracowanie programu awaryjnego w ramach którego zostaną ustalone warunki pracy i dozoru.

Zaleca się ustanowienie takiego trybu pracy rurociągu tłoczego, który do minimum ograniczy uderzenia hydrauliczne, zmiany ciśnienia w trakcie pompowania oraz jego ruchy związane ze zmianami temperatury rury. Należy także ustalić tryb jak najczęstszej kontroli odkrytych odcinków rurociągu. Dozór powinien obejmować samą rurę tłoczną oraz także stan ukształtowania terenu w najbliższym rejonie rurociągu, w szczególności pod kątem wystąpienia nagłych osuwisk mas ziemnych. Kontrola taka powinna być przeprowadzana w stałych, ustalonych w planie awaryjnym, przedziałach czasu oraz każdorazowo po wystąpieniu nawalnych opadów deszczu.”.

(akta kontroli str. 146-154)

Celem realizacji zalecenia wskazanego w ww. opinii, tj. ustalenia trybu kontroli odkrytych odcinków rurociągu, Prezes Zarządu Spółki zarządzeniem nr 27/2021 r. z dnia 2 sierpnia 2021 r. powołał komisję do stałego monitorowania stanu technicznego rurociągu tłoczego ścieków komunalnych.

Do zadań komisji należało:

- przeprowadzanie okresowej kontroli stanu technicznego rurociągu tłoczego ścieków komunalnych DN600 transportującego ścieki z terenu miasta Bytomia do Oczyszczalni „Centralna” w Radzionkowie zlokalizowanego na działkach nr 818/108, 471/108, obręb Dąbrowa. Kontrola powinna być przeprowadzana nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie oraz dodatkowo po gwałtownych opadach atmosferycznych;
- sporządzanie z każdego przeglądu protokołu opisującego aktualny stan skarp w miejscu odkrywki rurociągu wraz z dokumentacją fotograficzną odsłoniętych miejsc rurociągu.

W okresie od 24 sierpnia 2021 r. do 21 lutego 2025 r. przeprowadzono 65 kontroli, dokumentując je notatkami służbowymi i dokumentacją fotograficzną.

(akta kontroli str. 157-357)

4. Realizacja decyzji PINB z dnia 30 grudnia 2022 r. i z 11 kwietnia 2023 r.

Decyzją²³ z dnia 30 grudnia 2022 r., PINB nakazał firmie BPK, jako właścicielowi sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie miasta Bytomia, wykonanie doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłocznego, przebiegającego przez przedmiotową hałdę. Uszkodzenie rurociągu miało miejsce na skutek niekontrolowanej eksploatacji hałdy, która ulegała osuwaniu, stwarzając zagrożenie jej zarwaniem. Nakazano wykonanie prac zabezpieczających teren, przy użyciu odpowiednich materiałów, które miały umożliwić stworzenie barier termoizolacyjnych. Celem tych działań miało być zahamowanie rozwoju pożaru w północnej oraz południowo-wschodniej części terenu, a tym samym likwidacja stwierdzonego zagrożenia dla bezpieczeństwa ekologicznego. Decyzja została wydana z rygiorem natychmiastowej wykonalności, na podstawie art. 108 ustawy *Kodeks postępowania administracyjnego*, i obowiązywała do czasu podjęcia decyzji o docelowym rozwiązaniu problemu.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, że na podstawie uzyskanych informacji oraz oględzin przeprowadzonych przez służby miejskie, stwierdzono, że niekontrolowana eksploatacja piasku na działce nr 471/108 negatywnie wpłynęła na stabilność obiektów i urządzeń w rejonie, w tym rurociągów tłocznych pomiędzy ul. Hajdy a ul. Strzelców Bytomskich w Bytomiu. Eksploatacja ta, prowadzona bez zachowania bezpiecznej odległości od autostrady A1, doprowadziła do odsłonięcia odcinków rurociągu tłocznego ścieków sanitarnych, co stwarzało zagrożenie stabilności infrastruktury.

W wyniku oględzin z 6 kwietnia 2021 r. potwierdzono odkrycie części rurociągu oraz miejscowe dociążenie hałdy, co mogło skutkować powstaniem nowych ognisk pożaru w wyniku ekspozycji głębszych warstw hałdy na tlen. Przypomniano, że podobny problem wystąpił w 2010 r., kiedy to organ nadzoru budowlanego wydał decyzję o doraźnym zabezpieczeniu rurociągu tłocznego poprzez prowizoryczne obejście napowierzchniowe.

W 2021 r. PINB ponownie zajął się problemem, zlecając opracowanie techniczne dotyczące zabezpieczenia rurociągu tłocznego. Przekazane raporty i opinie techniczne, w tym analiza stanu rurociągu, wykazały, że rurociąg DN600 znajduje się w stanie awarii budowlanej, co wymagało pilnego opracowania programu awaryjnego oraz regularnych kontroli.

Dostarczone dokumenty i raporty potwierdziły także postępującą degradację terenu i zwiększenie zagrożenia pożarowego na hałdzie odpadów pogórnich. W związku z tym konieczne było wykonanie barier termoizolacyjnych w celu zahamowania rozwoju pożaru oraz opracowanie dokumentacji projektowej dotyczącej rekultywacji terenu.

Ze względu na pilność sytuacji oraz zagrożenie ekologiczne, decyzji nadano rygor natychmiastowej wykonalności.

(akta kontroli str. 371-373)

²³ Decyzja nr PINB.III-7351a/54/2021/2022.

Zarząd Spółki, na podstawie Uchwały²⁴ z dnia 20 grudnia 2022 r., wystąpił do Rady Nadzorczej z wnioskiem o wyrażenie zgody na zaciągnięcie zobowiązania o wartości przekraczającej 250 000,00 zł na realizację zadania pn.: „Zabezpieczenie rurociągu tłoczego 2x630 przed rozprzestrzenianiem się strefy zapożarowania w rejonie ul. Hajdy w Bytomiu”.

Wniosek dotyczył podjęcia uchwały w sprawie wyrażenia zgody na zaciągnięcie zobowiązania o wartości przekraczającej 250 000,00 zł brutto poprzez zawarcie umowy dotyczącej realizacji wskazanego zadania. Szacowana wartość zamówienia wynosiła 1 000 000,00 zł netto, tj. 1 230 000,00 zł brutto (słownie: jeden milion dwieście trzydzieści tysięcy złotych 00/100).

Planowany termin wyboru wykonawcy obejmował okres od grudnia 2022 r. do stycznia 2023 r., natomiast przewidywany termin realizacji zamówienia przypadał na styczeń – luty 2023 r.

Umowa miała zostać zawarta pod warunkiem pozytywnego zakończenia postępowania zgodnie z „Regulaminem postępowania przy udzielaniu zamówień w BPK Sp. z o.o.”.

(akta kontroli str. 358)

Po uzyskaniu zgody Rady Nadzorczej wyrażonej w uchwale nr 6/12/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r. Zarząd BPK podjął Uchwałę²⁵ o wyrażeniu zgody na zawarcie umowy z firmą H. S.A. z siedzibą w Katowicach na realizację zadania „Wykonanie doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłoczego PE 2 x 630 mm na terenie hałdy odpadów pogórnich”. Szacowana wartość zadania wynosiła 417 375,00 zł netto. Umowa miała obowiązywać przez osiem tygodni, licząc od dnia przekazania placu budowy, tj. od 25 stycznia 2023 r.

(akta kontroli str. 359, 588)

Umowa na realizację zadania została zawarta 25 stycznia 2023 r. Przedmiotem umowy było:

- wykonanie pionowego ekranu zabezpieczającego o długości 250 mb, głębokości do 5,0 m i minimalnej szerokości dna 1,0 m wypełnionego droбноziarnistym materiałem inertym w cenie 1.400 PLN/mb;
- wykonanie okrywy uszczelniającej o powierzchni 1.250 m² o grubości 1-2 m pomiędzy ekranami pionowymi w celu zminimalizowania ryzyka powstania samozapłonu skały płonnej w bezpośredniej bliskości rurociągu w cenie jednostkowej 3,50 PLN/m²;
- usunięcie z obszaru prowadzenia prac nadmiarów ziemi w ilości 9.000 m³ z przemieszczeniem na odległość do 100 m w cenie jednostkowej 7,00 PLN/m³.

W sporządzonej w dniu 22 marca 2023 r. geodezyjnej inwentaryzacji powykonawczej ekranu pionowego i poziomego wskazano, że wykonano łącznie 261 mb ekranu pionowego i 1654 m² ekranu poziomego.

(akta kontroli str. 380)

²⁴ Uchwała nr 17/12/2022.

²⁵ Uchwała nr 26/01/2023 z 20 stycznia 2023 r.

Dokumentacja powykonawcza zadania, będącego przedmiotem umowy została przekazana BPK w dniu 22 marca 2023 r.

Na zlecenie wykonawcy umowy GIG PIB w marcu 2023 r. wykonał pracę badawczą – usługową pn.: „Badania stanu termicznego rejonu doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłoczego PE 2x630mm na terenie hałdy odpadów pogórnich w rejonie ul. Hajdy i ul. Strzelców Bytomskich w Bytomiu”.

W podsumowaniu opracowania wskazano m.in., że przeprowadzone przez GIG-PIB badania terenowe obejmowały oględziny obszaru, analizy termowizyjne oraz badania wgłębne, których celem była ocena stanu termicznego wnętrza nasypów hałdy. Wyniki badań wykazały skuteczność zabezpieczeń zastosowanych przez firmę H. S.A. na chronionym odcinku rurociągu. Wykonane ekrany pionowe oraz powierzchniowa warstwa uszczelniająca skutecznie zabezpieczyły instalację przed migracją i oddziaływaniem procesów pożarowych, a także przed wpływem czynników atmosferycznych na nasyp w rejonie rurociągu. GIG-PIB zalecił systematyczne monitorowanie zarówno obszaru objętego zabezpieczeniami, jak i terenów przyległych. Jednocześnie zwrócono uwagę na poważne zagrożenie na odcinku rurociągu przebiegającym przez część zwałowiska, która nie została objęta pracami. Obserwowane w tym rejonie intensywne procesy termiczne, szczególnie na zachód od obszaru zabezpieczonego, mogły bezpośrednio doprowadzić do uszkodzenia instalacji. W związku z tym zalecono pilne podjęcie działań mających na celu zabezpieczenie pozostałego fragmentu rurociągu przebiegającego przez teren zwałowiska.

(akta kontroli str. 360-370,400)

Spółka pismem²⁶ z dnia 31 marca 2023 r. poinformowała PINB o zakończeniu prac związanych z decyzją PINB z dnia 30 grudnia 2022 r. informując jednocześnie o stwierdzonych nowych ogniskach pożarowych. W odpowiedzi PINB pismem z dnia 7 kwietnia 2023 r. poinformował Spółkę, że zasadniczo powinien zakończyć prowadzone postępowanie administracyjne w przedmiotowym zakresie. Jednak, w świetle informacji zawartych w piśmie dotyczących trwającego procesu zapożarowania terenu w rejonie istniejących, czynnych rurociągów tłocznych, uznał, że zakończenie postępowania na tym etapie jest niezasadne. PINB uznał, że okoliczności te stanowią podstawę do wydania stosownej decyzji umożliwiającej kontynuację robót w ramach II etapu, zgodnie z przedstawionym zakresem.

(akta kontroli str. 589, 591)

PINB decyzją²⁷ z dnia 11 kwietnia 2023 r. nakazał BPK wykonanie doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłoczego zlokalizowanego pomiędzy ul. Hajdy a ul. Strzelców Bytomskich w Bytomiu, uszkodzonego w wyniku niekontrolowanej eksploatacji hałdy, która w wyniku osuwania się stwarzała zagrożenie zarwania rurociągu. Zakres działań obejmuje wykonanie prac zabezpieczających z wykorzystaniem odpowiednich materiałów, umożliwiających utworzenie barier termoizolacyjnych mających na celu zahamowanie rozwoju pożaru w pozostałej części hałdy. Prace realizowane miały być w ramach II etapu zabezpieczenia, w celu likwidacji stwierdzonego zagrożenia dla bezpieczeństwa

²⁶ Pismo znak BPK/618/03/2023/W/IO/171/2023.

²⁷ Decyzja nr PINB.HI-7351a / 54 -1/2021/2023.

ekologicznego. Decyzji nadano rygor natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 108 *Kodeksu postępowania administracyjnego*.

Zakres II etapu obejmował:

- wykonanie pionowego ekranu zabezpieczającego o głębokości do 5,0 m i minimalnej szerokości dna 1,0 m, wypełnionego drobnoziarnistym materiałem inertym (niebędącym odpadem), zlokalizowanego w bliskiej odległości od rurociągu;
- wykonanie poziomego ekranu (okrywy uszczelniającej) na powierzchni hałdy, o grubości 1–2 m, pomiędzy ekranem pionowym a skarpą od strony południowej, a także od ekranu pionowego w kierunku północnym na odległość 20 m – w celu zminimalizowania ryzyka powstania samozapłonu skały płonnej. Okrywa ta pełni funkcję uzupełniającą względem ekranu pionowego;
- wykonanie okrywy skarpy południowej, mającej na celu eliminację napowietrzania odpadów górniczych znajdujących się na skarpie.

(akta kontroli str. 592-593)

W dniu 6 kwietnia 2023 r. Zarząd BPK, na podstawie § 9 ust. 1 lit. s Regulaminu Zarządu oraz uchwały Rady Nadzorczej nr 6/12/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r., podjął uchwałę²⁸ o wyrażeniu zgody na zawarcie umowy z firmą H. S.A. z siedzibą w Katowicach na realizację zadania „Wykonanie doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłoczego PE 2 x 630 mm na terenie hałdy odpadów pogórnich” – Etap II.

(akta kontroli str. 458)

Umowa została zawarta w dniu 7 kwietnia 2023 r., a jej zakres przedmiotowy obejmował:

- wykonanie pionowego ekranu zabezpieczającego o długości 220 mb, głębokości do 5,0 m i minimalnej szerokości dna 1,0 m wypełnionego drobnoziarnistym materiałem inertym w cenie 1 400 PLN/mb;
- wykonanie okrywy uszczelniającej o powierzchni 7700 m² o grubości 1-2 m pomiędzy ekranami pionowymi w celu zminimalizowania ryzyka powstania samozapłonu skały płonnej w bezpośredniej bliskości rurociągu w cenie 3,50 PLN/m².

(akta kontroli str. 459-470)

W sporządzonej 12 lipca 2023 r. geodezyjnej inwentaryzacji powykonawczej ekranu pionowego i poziomego wykazano, że w ramach I i II etapu robót wykonano łącznie 496 mb ekranu pionowego oraz 10 974 m² ekranu poziomego.

W dniu 18 lipca 2023 r., na podstawie protokołu odbioru końcowego, dokonano odbioru II etapu robót. Następnie, 1 sierpnia 2023 r., poinformowano Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego o zakończeniu prac związanych z doraźnym zabezpieczeniem rurociągu tłoczego na obszarze zapożarowania terenu w rejonie ul. Hajdy i ul. Strzelców Bytomskich.

(akta kontroli str. 486, 600-603)

²⁸ Uchwała nr 6/04/2023.

Na zlecenie wykonawcy umowy GIG PIB w lipcu 2023 r. wykonał pracę badawczą – usługową pn.: „Badania stanu termicznego rejonu doraźnego zabezpieczenia rurociągu tłocznego PE 2x630mm na terenie hałdy odpadów pogórnich w rejonie ul. Hajdy i ul. Strzelców Bytomskich w Bytomiu” – Etap II. W podsumowaniu opracowania wskazano m.in., że: „(...) Wyniki badań terenowych wskazują na skuteczność wykonanego przez Firmę H(...) S.,A. zabezpieczonego fragmentu rurociągu. Wykonany ekran pionowy oraz powierzchniowa okrywa uszczelniająca zabezpieczyły fragment rurociągu przed migracją i oddziaływaniem zjawisk pożarowych oraz przed oddziaływaniem czynników atmosferycznych na nasyp w rejonie przebiegu rurociągu. (...)”.

(akta kontroli str. 488-516)

W okresie od 4 października 2023 r. do 29 marca 2024 r. WIOŚ przeprowadził w Spółce kontrolę przestrzegania przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach²⁹, w zakresie realizacji obowiązków podmiotów gospodarujących odpadami. W podsumowaniu kontroli zapisano m.in., że: „(...) W toku kontroli ustalono, że do prac w zakresie wykonania doraźnego zabezpieczenia rurociągów tłocznych pomiędzy ulicą Wawrzyńca Hajdy, a ulicą Strzelców Bytomskich w Bytomiu, uszkodzonego na skutek niekontrolowanej eksploatacji hałdy, osuwającej się stwarzając zagrożenie zarwania, poprzez wykonanie barier termoizolacyjnych, które zahamują rozwój pożaru (etap 1 i 2) wykorzystano materiały niestanowiące odpadów tj. produkty uboczne. Na podstawie przedłożonych informacji ustalono, że łącznie wykorzystano 59 675,56 Mg produktu ubocznego z podziałem na:

- Popiół denny w ilości 11 043,3 Mg,
- Granulat cementowy typ A w ilości 42 552,44 Mg,
- Kruszywo z recyklingu stłuczki szklanej o frakcji 4-12 mm w ilości 6079,82 Mg.

W przypadku kruszywa z recyklingu stłuczki szklanej ustalono, że zostało ono wykorzystane wyłącznie do zasypania wyrwy na potrzeby przejazdu dla transportu materiałów. Poddane analizie parametry i właściwości stosowanych materiałów zbadano pod kątem ich wykorzystania potwierdzając możliwość ich zastosowania w pracach ziemnych. (...) Uznano zatem, że wykonane prace w zakresie doraźnego zabezpieczenia rurociągów tłocznych przebiegających przez teren zapożarowanej hałdy w Bytomiu zostały przeprowadzone prawidłowo. Do prac nie wykorzystano odpadów, lecz materiały stanowiące produkty uboczne. Stan formalnoprawny zastosowanych materiałów nie budzi wątpliwości oraz zastrzeżeń.(...)”.

akta kontroli str. 520-576)

5. Koszty realizacja decyzji PINB.

Wydatki jakie poniosła Spółka na realizację decyzji PINB z dnia 5 października 2010 r., 30 grudnia 2022 r. i 11 kwietnia 2023 r. wyniosły łącznie 1 589,9 tys. zł brutto i dotyczyły:

- prac budowlanych zgodnie z umową nr U/10/75/2023/K z dnia 7 kwietnia 2023 r. - 444 224,34 zł brutto;
- prac budowlanych zgodnie z umową nr U/10/26/2023/K z dnia 25 stycznia 2023 r. – 534 052,47 zł brutto;
- wykonania prowizorycznego obejścia rurociągu tłocznego (luty 2011 r.) – 426 627,64 zł brutto;

²⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, ze zm.

- przygotowania dojazdu dla wiertni na terenie hałdy (grudzień 2010 r.) – 3 513,60 zł brutto;
- wykonania opinii technicznej na temat podkopanych rurociągów tłocznych w rejonie ul. Hajdy w Bytomiu (wrzesień 2010 r.) – 9 760,00 zł brutto;
- analizy zagrożenia uszkodzenia rurociągu tłoczego dla miasta Bytomia w wyniku osuwiska skarpy głębokiego wykopu, znajdującego się na terenie hałdy pomiędzy ul. Hajdy a Strzelców Bytomskich (styczeń 2011 r.) – 32 953,50 zł brutto;
- dokumentacji projektowej dla przebiegu nowej trasy rurociągu tłoczego o 600 mm i rurociągu rezerwowego o 600 mm na odcinku 1100 mb w skład, którego wchodzi 400 mb dotychczasowego rurociągu 2 x 300 (85%) (kwiecień 2011 r.) – 125 460 zł brutto;
- wykonania badań geotechnicznych hałdy ul. Hajdy 2 otwory 22M i 20M badania na zawartość węgla (grudzień 2010 r.) – 13 298,00 zł brutto.

akta kontroli str. 594)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, 30 kwietnia 2025 r.

Kontroler

Aleksander Górniak

Doradca techniczny

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

p.o. Dyrektor

Marcin Wesoły

/podpisano elektronicznie/